

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Buitenlandse Zaken
De heer D.M. van Weel
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 5 november 2025

betreft Rechtsstaattrapport 2025 Europese Commissie (COM(2025)900)

ons kenmerk 178758

Geachte heer Van Weel,

De leden van de vaste commissies voor Europese Zaken en Justitie en Veiligheid hebben met belangstelling kennisgenomen van het Rechtsstaattrapport 2025 van de Europese Commissie¹ en de daarbij horende kabinetsappreciatie². De leden van de fracties van **GroenLinks-PvdA** en **D66** hebben naar aanleiding hiervan een aantal vragen en opmerkingen. De leden van de **SP**-fractie sluiten zich aan bij de door de leden van de fracties van GroenLinks-PvdA en D66 gestelde vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie

Algemene observaties

De leden van de fractie **GroenLinks-PvdA** hebben met ernstige zorg kennisgenomen van het EU-Rechtsstaattrapport 2025 en de kabinetsappreciatie. Hoewel de Europese Commissie in algemene zin enige vooruitgang meldt, overheerst volgens deze leden een patroon van aanhoudende of versnelde achteruitgang in meerdere lidstaten, met name op het gebied van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, de vrijheid en pluriformiteit van de media, de bestrijding van corruptie en belangenverstrengeling, de bescherming van fundamentele vrijheden zoals meningsuiting en vereniging en de ruimte voor maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers.

Na zes jaarlijkse rapporten moeten deze leden vaststellen dat dit instrument zonder afdwingbare consequenties onvoldoende effect sorteert. De leden van de fractie GroenLinks-PvdA achten de combinatie van vrijwillige opvolging en vrijblijvende bespreking in de Raad ontoereikend om structurele schendingen te keren.

In het rapport worden meerdere lidstaten genoemd waar sprake is van ernstige of blijvende tekortkomingen. De in Nederland geconstateerde tekortkoming laten de aan het woord zijnde leden

¹ COM(2025)900 – Verslag over de rechtsstaat 2025 - Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie (d.d. 8 juli 2025)

² Kamerstukken I, 2024-2025, 35 295, BB. Het landenrapport over Nederland en de kabinetsappreciatie daarvan zijn separaat in behandeling bij de commissie J&V.

datum 5 november 2025

ons kenmerk 178758

blad 2

hier buiten beschouwing, omdat de behandeling van het Nederlandse landenrapport bij de commissie J&V van de Eerste Kamer ligt. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA zien de volgende tekortkomingen:

Hongarije: blijvende politieke controle over rechterlijke benoemingen, gebrekkige transparantie van partij- en mediaverhoudingen, druk op NGO's en mediapluralisme.

Polen: slechts gedeeltelijke correctie van eerdere hervormingen; aanhoudende problemen met disciplinaire maatregelen tegen rechters en de onafhankelijkheid van het Constitutioneel Hof.

Slowakije: wetgeving die de anti-corruptie-instellingen verzwakt en de onafhankelijkheid van de speciale aanklager bedreigt.

Italië: zorgen over politieke invloed op publieke media en intimidatie van journalisten.

Griekenland en Frankrijk: meldingen van misbruik van surveillancetechnologie jegens journalisten en activisten.

Duitsland: toename van dreigingen, online haat en geweld gericht tegen journalisten, maatschappelijke organisaties en demonstranten.

Volgens de het Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten (FRA) in haar Fundamental Rights Report 2025³ is in de Europese Unie sprake van een toenemende verspreiding van haatspraak, racisme en vreemdelingenhaat, die zich onder meer richt tegen migranten en vluchtelingen. De leden van de fractie GroenLinks-PvdA achten het van belang dat zowel de Europese Commissie als de Nederlandse regering deze signalen actief betrekken bij de opstelling en bespreking van het rechtsstaattrapport.

Bij de beantwoording van de vragen verzoeken de leden van de fractie GroenLinks-PvdA de regering te reflecteren op haar eigen verantwoordelijkheid en invloed op de aanhoudende verslechtering van de rechtsstaat binnen de Europese Unie, in het licht van de in hun ogen dominante rechts-radicalen beleidsagenda tijdens de regeerperiode van het kabinet-Schoof.

De leden van de fractie GroenLinks-PvdA achten het onaanvaardbaar dat de Europese Unie zich neerlegt bij een patroon van voortdurende schendingen van haar eigen waarden. Zij vrezen dat zolang de rechtsstaattrapporten geen juridische of financiële consequenties hebben, het jaarlijkse proces dreigt te verworpen tot een ritueel van zorg zonder effect.

De leden van de fractie GroenLinks-PvdA roepen de regering en de Europese Commissie op om de rechtsstaat niet slechts te monitoren, maar daadwerkelijk te handhaven. Alleen een Unie die haar waarden verdedigt, kan rekenen op het vertrouwen van haar burgers en geloofwaardig optreden in haar externe betrekkingen, aldus deze leden. Zij hebben de volgende vragen:

Effectiviteit en opvolging

1. Hoe beoordeelt u de feitelijke effectiviteit van de jaarlijkse rechtsstaattrapporten?
2. Welke concrete resultaten zijn er sinds 2020 geboekt naar aanleiding van deze rapporten binnen de Raad van de EU?

³ European Union Agency for Fundamental Rights, [Fundamental Rights Report - 2025](#)

datum 5 november 2025

ons kenmerk 178758

blad 3

3. Bent u bereid zich uit te spreken voor een versterking van het instrument, bijvoorbeeld door koppeling aan termijnen en afdwingbare consequenties?

Sancties en conditionaliteit

4. Wanneer acht u het moment gekomen om over te gaan van dialoog naar formele sancties, zoals toepassing van artikel 7 VEU of opschorting van EU-fondsen?
5. Is Nederland bereid om, mede in het licht van de bevindingen over Hongarije, Polen en Slowakije, actief te pleiten voor opschorting van financiering bij structurele schendingen?
6. Hoe wordt dit betrokken bij de Nederlandse inzet voor het volgende Meerjarig Financieel Kader (2028-2034)?
7. Acht u de deelname van radicaal- of extreemrechtse partijen aan regeringen in bepaalde lidstaten een structureel risico voor de rechtsstatelijke integriteit van de Unie?
8. Welke stappen neemt u om te voorkomen dat EU-middelen indirect de afbraak van democratische instituties ondersteunen?
9. Bent u bereid in EU-verband te pleiten voor een helderder normatief kader dat lidstaten aanspreekt die systematisch afwijken van de in artikel 2 VEU verankerde waarden?
10. Hoe beoordeelt u de in het rapport van het Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten (FRA) genoemde toename van haatspraak en discriminatie jegens migranten en asielzoekers?⁴
11. Welke rol ziet Nederland voor zichzelf om dit thema structureel te agenderen in de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken?
12. Hoe waarborgt u dat de vrijheid van meningsuiting niet wordt misbruikt als dekmantel voor racisme of haatpropaganda, terwijl de fundamentele vrijheden zelf beschermd blijven?
13. Wat is het praktische resultaat van de jaarlijkse bespreking van het rechtsstaattrapport in de Raad?
14. Bent u bereid te pleiten voor openbare beraadslagingen per lidstaat en voor een systematiek van aanbevelingen met opvolgingsverplichting?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

Eengemaakte markt en EU-financiering

De leden van de **D66**-fractie waarderen dat de Commissie in dit rapport voor het eerst de dimensie van de eengemaakte markt heeft opgenomen. Daarmee wordt in de ogen van deze leden expliciet het verband gelegd tussen een stabiele rechtsstaat en economisch vertrouwen, investeringszekerheid en eerlijke concurrentie. Op welke wijze ziet u de rol van Nederland bij het bevorderen van rechtsstatelijke beginselen als fundament voor een concurrerende en duurzame Europese economie?

Tevens vragen deze leden hoe u zich binnen de Raad zult inzetten om de samenwerking tussen lidstaten te versterken en de naleving van rechtsstatelijke normen beter te borgen binnen de interne markt, met name in het licht van de voorgenomen uitbreiding van de Unie.

⁴ European Union Agency for Fundamental Rights, [Fundamental Rights Report - 2025](#), p.6, 10-11

datum 5 november 2025

ons kenmerk 178758

blad 4

Deze leden merken op dat de Commissie opnieuw benadrukt dat EU-financiering afhankelijk blijft van naleving van rechtsstatelijke beginselen. Ook deze leden vragen u in hoeverre Nederland binnen de Raad pleit voor verdere aanscherping van het conditionaliteitsmechanisme en hoe u zich inzet om te waarborgen dat schendingen van de rechtsstaat daadwerkelijk gevolgen hebben voor de toegang tot EU-fondsen.

Samenhang met andere instrumenten

Voorts constateren de leden van de D66-fractie dat de Commissie sinds 2019 verschillende instrumenten voor rechtsstaattoezicht heeft ontwikkeld, waaronder de jaarlijkse rapportagecyclus, het conditionaliteitsmechanisme en diverse inbreukprocedures. Deze leden vragen hoe u de samenhang en complementariteit tussen deze instrumenten beoordeelt. Ziet u mogelijkheden om de effectiviteit van dit instrumentarium te vergroten, bijvoorbeeld door u binnen de Raad in te zetten voor een sterkere koppeling tussen de aanbevelingen uit het rapport en concrete EU-besluitvorming, financiële prikkels of politieke dialoog?

Media en corruptiebestrijding

De leden van de D66-fractie hechten groot belang aan de rol van onafhankelijke media als pijler van de rechtsstaat en als voorwaarde voor democratische controle. In het rapport wordt verwezen naar de inwerkingtreding van de Europese Mediavrijheidsverordening en de nieuwe anti-SLAPP-richtlijn (p.27). De leden vragen u hoe u de betekenis van deze instrumenten beoordeelt en op welke wijze u zich binnen de Raad inzet voor een eenduidige en consequente toepassing ervan. Bovendien vragen zij hoe u eraan bijdraagt dat journalisten en mediaorganisaties in de hele Unie beter worden beschermd tegen intimidatie, politieke druk en concentratie van mediabezit.

Daarnaast merken de leden van de D66-fractie op dat de Commissie in het rapport uitgebreid ingaat op corruptiebestrijding. De leden vragen hoe u de voorgestelde modernisering van het Europese anticorruptiekader beoordeelt. Hoe ziet u de rol van het Europees Openbaar Ministerie (EOM) en het nieuwe EU-netwerk tegen corruptie in het versterken van integriteit en transparantie binnen de Unie? En op welke wijze zet Nederland zich binnen de Raad in om de slagkracht van deze instrumenten te vergroten, met name bij grensoverschrijdende corruptiezaken?

Uitbreiding van de Unie en externe dimensie

De leden van de D66-fractie hechten eraan dat de rechtsstaat ook buiten de EU-grenzen wordt bevorderd. De Commissie stelt dat rechtsstatelijke normen centraal moeten staan in zowel het uitbreidingsproces als in het externe optreden van de EU, bijvoorbeeld richting kandidaat-lidstaten en buurlanden (p.2 en p.9). De leden vragen u hoe Nederland binnen de Raad bijdraagt aan deze inzet, en hoe u erop toeziet dat toetredende landen daadwerkelijk voldoen aan de rechtsstatelijke voorwaarden en hervormingsvereisten alvorens zij lid kunnen worden van de Unie.

Weerbaarheid tegen hybride dreigingen

Tot slot merken de leden van de fractie van D66 op dat de Commissie wijst op de noodzaak om de rechtsstaat te beschermen tegen buitenlandse inmenging, desinformatie en ondermijning van democratische instellingen. Deze leden vragen hoe u de Nederlandse inzet binnen de EU vormgeeft om de gezamenlijke weerbaarheid tegen hybride dreigingen te versterken, onder meer via

datum 5 november 2025

ons kenmerk 178758

blad 5

samenwerking op het gebied van cyberveiligheid, verkiezingsbescherming en strategische communicatie.

De leden van de vaste commissies voor Europese Zaken en voor Justitie en Veiligheid zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

prof. dr. E.B. van Apeldoorn
Voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken

Mr. B.O. Dittrich
Voorzitter van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid